

eeuwen en renaissance, en niet een breuk met de traditie. Zij demonstreerde hoezeer de 'objectieve mechanische inscriptie' geworteld is in historisch-culturele opvattingen over lichaam en representatie, over fysiologie en kunst en over lichaam en straf zoals die ook aan de orde zijn in het historische *Theatrum Anatomicum*. Dat deed zij door de aandacht te vestigen op een aantal aspecten van de praktijk van het anatomisch theater die op gespannen voet staan met de gestelde wetenschappelijke en educatieve doelen. Door zijn ontwerp en historische praktijk was het *Theatrum Anatomicum* zowel rechtbank, leerschool als publiek spektakel. Dat geldt ook voor het *Visible Human Project*. Op deze manier ontmaskert Van Dijck zowel de historische anatomische les als het *Visible Human Project* als een praktijk van disciplineren van het levende lichaam via het dode.

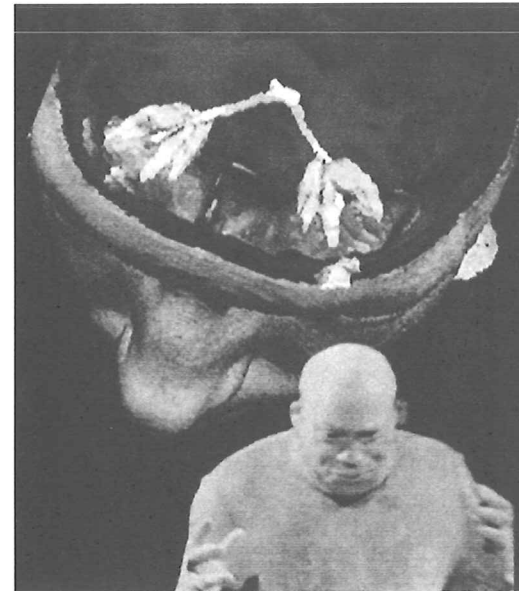
'Universal human meat'

Al van in het begin van de zestiende eeuw werden voor openbare dissecties bij voorkeur lijken van misdadigers gebruikt. Enerzijds hadden anatomen om klinische redenen voorkeur voor veroordeelden: die waren over het algemeen fit en gezond op het moment dat de dood intrad en door ophanging was het mogelijk de sporen van het geweld van de dood tot een minimum te beperken. De dissectie was ook een extra straf bovenop de doodstraf, afschrikwekkend door de publieke vernedering en de afwezigheid van een laatste rustplaats. Een opschrift uit het historische *The-*

atrum Anatomicum in De Waag in Amsterdam herinnert aan deze morele functie: 'Zij die bij hun leven als boosdoener schaadden, worden van nut na hun dood en gezondheid ontleend aan den dood zelf haar bevordering.'

Voorafgaand aan de dissectie, memoreerde de anatoom de wandaden van de persoon in kwestie, overigens zonder diens identiteit bekend te maken. Uit piëteit voor de nabestaanden, maar ook om de aandacht niet af te leiden van het wetenschappelijke doel, mocht een kadaver ook nooit ontleed worden in de stad waar de veroordeelde vandaan kwam. Deze praktijk resulteerde in een spanning tussen enerzijds het wetenschappelijk belang van representativiteit van het te ontleden lijk voor het menselijk lichaam in het algemeen, en anderzijds de aandacht voor de details van het misdadig leven van de persoon in kwestie die nodig waren voor het functioneren van de dissectie als verlengstuk van de openbare executie.

Een zelfde paradox doet zich voor in het geval van de *Visible Male*. Ook zijn naam is officieel niet bekendgemaakt, maar wel zijn misdaden en het tijdstip van zijn executie. De digitale anatomen hechtten net als hun collega's uit de renaissance aan anonimiteit om representativiteit en wetenschappelijkheid van hun project te benadrukken. Echter, het gemak waarmee de identiteit van de *Visible Male* achterhaald kon worden, zet vraagtekens bij deze intentie. Binnen de kortste keren was bekend dat het ging om Joseph Paul Jernigan, veroordeeld wegen overval en moord op 26 augustus 1993.

Holoman; Digital Cadaver - Mike Tyler

Zijn verleden en misdaden werden in de pers breed uitgemeten, wat in belangrijke mate bij zou dragen aan de bekendheid van het *Visible Human Project*. In de publiciteit klonken oude morele oordelen door. De digitale dissectie werd gezien als extra straf. Er werd gewezen op het feit dat Jernigan zo tenminste na zijn dood de mensheid toch nog van nut kon zijn. Interessant was ook de verontwaardiging over het feit dat juist een misdadiger als hij nu voor altijd voort zou leven op Internet. Zijn digitalisering werd uitgelegd als een virtuele reanimatie: een interpretatie van Jernighans dissectie die zonder de nieuwe media onvoorstelbaar zou zijn geweest.

In de openbare anatomische les demonstreerde een anatoom aan de hand van een dissectie van het dode lichaam zijn kennis over de geheimen van het levende lichaam. Om die demonstratie te kunnen begrijpen, was medische voorkennis noodzakelijk en kennis van het Latijn (de voertaal bij dissecties) onontbeerlijk. Hoewel de dissecties slechts voor een handjevol ingewijden te volgen waren, hadden ze een grote publieke aantrekkingskracht op leken gefascineerd door de spectaculaire mix van wetenschappelijk aura, moraliteit en griezeligheid.

Het is hierom dat Van Dijck het *Theatrum Anatomicum* in verband brengt met de ervaring van catharsis in het theater uit dezelfde tijd. Zij wijst op de tragische inhoud van de voorstelling: de transformatie van het verse